

Numero sisältää toisin sanoen monta suomalaiselle tutkijayleisölle käyttökelpoista yksityiskohtaista artikkelia. Toivoa sopii, etteivät nämä artikkelit unohdu toisilta kotimaisilta tutkijoilta, kuten saattaa käydä englanninkielisille ulkomailla julkaistuille teksteille. Tässä tarkoituksessa Tekniikan Historian Seuran hallitus organisoii aihepiirin ulkomaisten julkaisutietojen keräyksen pari vuotta sitten (ks. <http://www.ths.fi/bibliography.htm>). Tämän *ICON*-numeron tekstit ovat tosin varhaisempia, joten niissä ei liene ehditty käyttää kyseistä bibliografiaa.

Mistä *ICON*-aikakauskirjan ja sen ”Suomi-numeron” sitten saa käsiinsä? Nyt julkaisua löytyy harvasta yliopistokirjastosta (ei esim. Suomessa) ja sen saatavuus sähköisesti on kuin viime vuosituhanelta. Vain ICOHTEC-seuran jäsenet pääsevät käsiksi lehden sähköiseen versioon seuran sivujen kautta. Parannuksia odotellessa kirjoittajien kannattaa itse laittaa omat artikkelinsa verkkoon luettaville, minkä ainakin Myllyntaus on aloittanut academia.edu -sivunsa avulla. Joka tapauksessa yksi julkaisijan tärkeä kehityskohde tulevaisuudessa on *ICON*-lehden saatavuuden parantaminen.

Kirjoittaja tekee väitöskirjan jälkeistä tutkimusta Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa.

TEOLLISUUSALUEISTA TEOLLISUUSPERINNÖKSI

Tuija Mikkonen

Industrial Heritage Around the Baltic Sea. Marie Nisser, Maths Isacson, Anders Lundgren & Andis Cinis (eds.), Uppsala universitet, Uppsala Studies in Economic History 92, Uppsala, 2012.

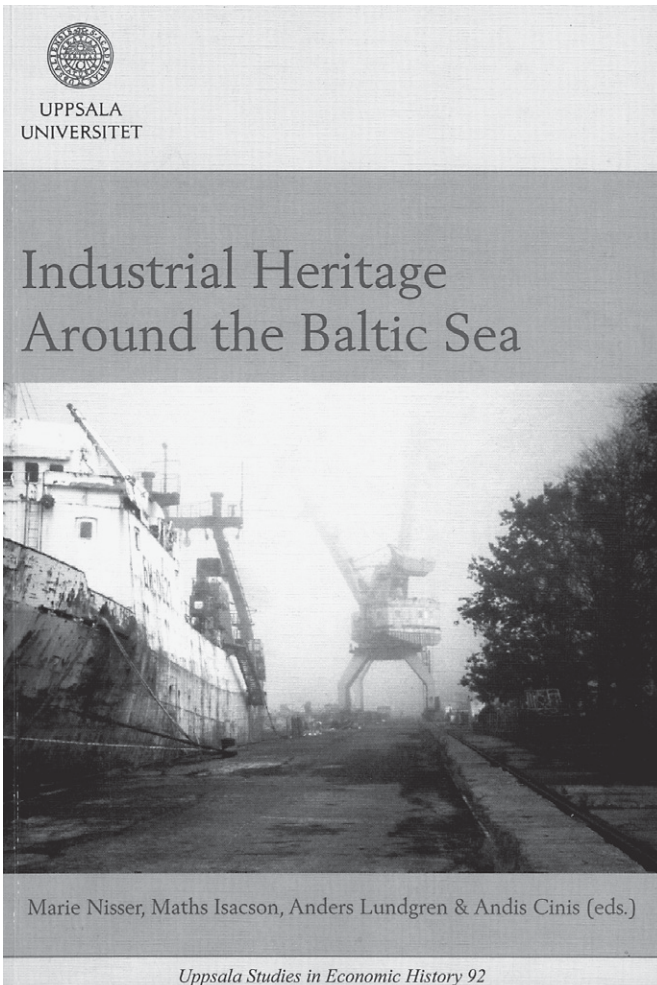
Ruotsalaisten teollisuusperintötutkijoiden vuonna 2001 käynnistämä monitieteinen yhteistyö Baltian maiden kanssa kokosi teollisesta muutoksesta, tuotantoympäristöistä ja teollisuusperinnöstä kiinnostuneita tutkijoita. Yhteistyön tavoitteena oli tutkia, kuinka teollisuusperintöä on hyödynnetty kaupunkien uudistusprosesseissa entisten neuvostovaltioiden ja Pohjoismaiden muutostiloissa.

Tutkijat pyrkivät kehittämään teoreettisia ja metodologisia välineitä yhteiskunnallisen muutostilan

ymmärtämiseen ja analysointiin. Hankkeen tavoitteena oli myös lisätä ruotsalaisten tutkijoiden tietoa Baltian maiden historiasta. Hanketta nimitettiin sen päärahoittajan mukaan STINT-hankkeeksi.

Teoksen nimi on sinänsä harhaanjohtava, sillä tutkimushanke käsitteli pääasiassa vain Ruotsin, Latvian ja Liettuan teollisuusympäristöjä eli vain kolmea Itämeren rantojen yhdeksästä ympärysvaltiosta.

Yhteistyön tuloksena valmistui 14 artikkelin kokoomateos. Osa kirjoittajista on ruotsalaisia pitkän linjan teollisuusperintötutkijoita, jotka myös ohjasivat tutkimus-

hanketta. Valtaosa artikkeleista on kuitenkin nuorempien tohtoreiden ja jatko-opiskelijoiden tuottamia. Hanke toimikin monitie-teellisenä jatkokoulutusohjelmajana.

Tutkijat ja opettajat kokoontuivat kahdesti vuodessa työpajoihin, joiden aikana käsiteltiin tutkimusaiheita ja tutustuttiin teollisuusympäristöihin. Ryhmä tutustui useisiin ruotsalaisiin teollisuusperintökoh-teisiin sekä Riikaan, Liepajaan ja Ventspil-siin Latviassa sekä Klaipedaan Liettuassa. Hanke päättyi 2006, minkä jälkeen artikkelit

työstettiin kirjaksi, joka toi-mii myös jatkokoulutusoh-jelman raporttina.

Teoksen artikkelit on ryhmitelty kolmeen osaan. Ensimmäinen osa käsittelee teollisuutta, teknologiaa ja arkkitehtuuria historiallisesta näkökulmasta. Toisessa ja laajimmassa osassa pohditaan teollisuusalueiden käyttöä teollisuusperintönä. Kolmas osa tarkastelee Lie-pajassa sijaitsevaa Karostan entistä sotilastukikohtaa.

Johdantoartikkelissa edesmennyt Marie Nisser ja Maths Isacson selvittävät teollisuusperinnön tutkimus-alan kehitystä 1990-luvun teollisuusarkeologisesta mo-numenttitutkimuksesta teol-lisuusmaisemien ja -ympä-ristöjen monitahoisempaan analyysiin ja tieteenalan laa- jenemisesta vuosikymmen-ten kuluessa. Lisäksi Nisser ja Isacson kertaavat Pohjois-maiden ja Baltian maiden teollisuushistoriaa sekä esi-televät hankkeen etenemistä.

Ensimmäisessä osassa latvialainen Mārite Jakovle-va kirjoittaa 1600–1700-lu-

kujen rautateollisuudesta Kuurinmaalla ja Anders Lungren Ruotsin KTH:n ja Latvi-an Riian polyteknisen instituutin historias-ta. Liettualainen Marija Drėmaitė kuvailee 1950–60-lukujen neuvostoajan teollista ke-hitystä Liettuassa.

Lyhyen historiaosuuden jälkeen tutus-tutaan teollisuusalueiden uudelleenkäyttöön eri näkökulmista. Maths Isacson aloittaa osion lempiaiheellaan tarkastelemalla laa-jojen teollisuusalueiden uudelleenkäyttöä Ruotsissa, Latviassa ja Liettuassa sen jäl-

keen, kun teollinen toiminta alueella on päättynyt.

Tarmo Pikner analysoi Viron palavan-kiven teollisuusalueiden syntyä sekä kaivostuotannon päätyttyä hylättyjen alueiden uudelleenkäyttöä. Hän myös pohtii kaivosteollisuuteen liittyvän perinteen muotoutumista käyttäen toimijaverkkoanalyysia tutkiessaan ajatusten, sosiaalisten käytäntöjen ja materiaalien tekijöiden välisiä suhteita Kohtlan kaivosmuseossa Virossa.

Andis Cinis kuvailee Latvian teollisuuden johtotähden, valtion sähköteknisen tehtaan VEF:n historiaa, arkkitehtuuria ja muutoksia Riiaassa. Hän pohtii myös 1990-luvulla suljetun tehtaan muutosta teollisuusperinnöksi. Johan Samuelsson analysoi Eskilstunan entisten teollisuusalueiden innovatiivista käyttöä teollisuusperintönä.

Anna Storm vertailee Avestan Koppardalenin transformaatioprosessia Englannin Ironbridgen ja Saksan Duisburgin alueiden vastaaviin prosesseihin. Hän tutkii toimijoita, transformaation sosiaalisia seurauksia sekä sitä, miten teollista menneisyyttä on tulkittu. Stormin väitöskirja samasta aiheesta valmistui vuonna 2008.

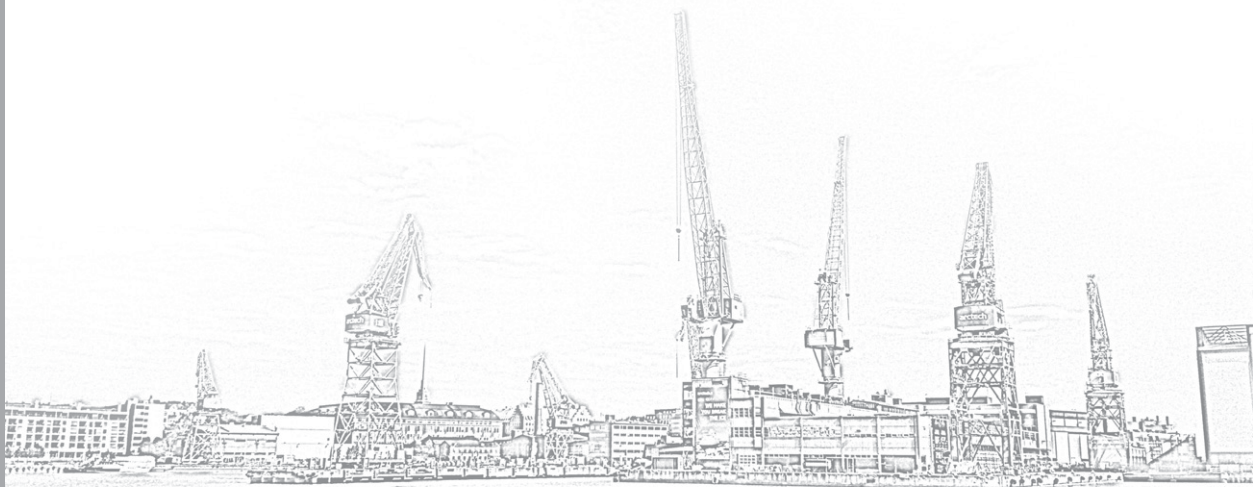
Liettualainen Aida Štelbienė sivuaa artikkelissaan useita hankkeen työpajojen kohteita arvioiden alueita ja rakennuksia toiminnallisesta, rakenteellisesta, esteetti-

sestä ja kontekstuaalisesta näkökulmasta. Hänen tarkastelunsa keskittyy siihen, millaisiin muutoksiin arkkitehtuuri on taipunut uudelleenkäyttötilanteissa. Jan Fredriksson omalle harrastukselleen uskollisena tarkastelee vanhojen autojen muutosta toisaalta kansanliikkeen ja toisaalta taloudellisen toiminnan kautta.

Toisen osan viimeisessä artikkelissa latvialainen Edmunds Supulis analysoi teollisuusyhteiskunnan muutoksia sosiaaliteorian kautta. Hän tutkii sankarin muodostumista yhteiskunnassa, tilan tuottamista sekä post-modernia kulutusetiikkaa. Teoreettisella tarkastelullaan Supulis pyrkii kytkemään teoksen artikkelit yhteen.

Teoksen kolmas osa keskittyy yhteen työpajojen tutkimuskohteista, Latvian Liepajassa sijaitsevaan Karostan entiseen venäläis-neuvostoliittolaiseen laivastotutkikohtaan ja sen telakkaan, jossa tutkimusryhmä vieraili kolme kertaa. Jatko-opiskelijat Anita Anteniške ja Louise Nilsson kuvailevat ja analysoivat Karostan hylättyä aluetta, sen arkkitehtuuria, sosioekonomista tilannetta ja tutkijoiden omia vaikutelmia. Kirjan painoasu ei ole eduksi Nilssonin sävykkäille musta-valkovalokuville.

Monitieteisten tutkimushankkeiden ansiona on kehittää eri tieteenalojen välistä vuoropuhelua, joka parhaimmillaan aidosti

Kuva: Terhi Ketolainen.

avartaa tutkijoiden näkemyksiä. Hankera-porteista ja niiden kokoomateoksista tulee kuitenkin usein yksittäisten artikkeleiden kokoelmia, joita pyritään johdannossa sitomaan yhteen. Tämäkin tutkimusraportti osoittaa tutkijoiden erilaisia metodologisia ja oppiaineisiin ankkuroituneita tarkastelutapoja. Tutkimuskysymykset – teollisuusympäristöjen uudelleenkäyttö ja teollisuusperinnöksi muuntuminen – ovat kuitenkin teoksen johtolankoja, joiden ympärille useat artikkelit taitavasti punoutuvat.

Artikkelit kuvastavat hyvin teollisuuskehityksen ja teollisuusperintöalan yhteisiä piirteitä, mutta myös eroavuuksia eri yhteiskuntajärjestelmissä. Vaikka tutkijat ovat artikkeleissaan saaneet paneutua itselleen läheisiin aiheisiin, näkyy kokonaisuudessa kahdentoista työpajan aikana kehittynyt tutkijoiden välinen yhteenkuuluvuus.

Pohjoismais-balttilainen yhteistyö teollisuusperintöalalla käynnistyi 1990-luvun lopulla Museoviraston johtamana Industrial Heritage Platform -hankkeena (IHP 2000–2002), jonka verkostoihin perustuivat sekä STINT-hanke että 2000-luvun alkupuolella toiminut Industry & Modernism -hanke. IHP-hankkeesta on jäljellä kymmenen vuoden takainen kotisivu (<http://msi.lms.lt/ihp/>), mutta pitkälle valmisteltu artikkelikokoelma jäi julkaisematta. Nyt käsillä oleva kokoomateos dokumentoi samalla myös laajemmin 2000-luvun alun pohjoismais-balttilaista teollisuusperintöalan yhteistyötä ja sen tuloksia. Yhteistyölle soisi jatkoa. Kuka nyt ottaisi kopin?

FT, KTM Tuija Mikkonen on Teollisuusperintöhistorian tutkimuskeskuksen puheenjohtaja ja omassa tutkimuksessaan perehtynyt teollisuusympäristöihin. Hän myös osallistui joihinkin STINT-hankkeen työpa-joihin.

TEKNIikka PETTI, TUHO TULI

Veijo Kauppinen

Teemu Keskisarja: *Raaka tie Raatteeseen – Suurtaistelun ihmisten historia*. Siltala 2012. 329 s.

Maailman sotahistoria pursuilee kuumia kenttiä, liejuisia pelloja, rauniokaupunkeja ja viidakoita. Vain yksi suurtaistelu on riehunut hyistä korpea ja surkeita soita halkovalla pikkutiellä, vyötärönkorkuisessa hangessa, pitkässä ja pimeässä pakkasyössä, jäälakeuden yllä kumottavan kuutamon valossa suomalaisten hiihtojoukkojen ja Neuvostoliiton konearmeijan mittelössä. Siellä hyytyi ja tuhoutui Neuvostoliiton konearmeija. Keskisarjan kirja paneutuu paitsi sodan tämän osan kuvaamiseen myös joukkojen teknisen kaluston voimaan ja ongelmiin.

Kertomuksen aluksi valotetaan vähäisen Raatteen tien alkuvaiheita 1920-luvulta saakka. Talvisodan alkaessa rajalla alettiin ampua. Neuvostoliiton ajan oloissa modernin ja mieslukuisen konearmeijan tavoite oli katkaista Suomi keskeltä ja marssia Ouluun. Vuosien 1939 ja 1940 vaihteen tapahtumat alkoivat neuvostoliittolaisten läpimurrolla ja pesiytymisellä Suomussalmen kirkonkylään. Jäljessä tuli sittemmin tuhotu Sininen divisioona. Vaarana oli suomalaisten jääminen ”vasaran ja alasimen väliin”.

Sotaretken neuvostoliittolainen koneisto ei toiminut miltään osaltaan lumessa ja pakkasessa, silti osa aseiden piipuista sylki aina tulta. Kuljetuskaluston kanssa oli suun-